

Главатарят, който искал да плени месечината

(Турска народна приказка)

Дали е било или не е било – ходжата* знае, той да ни каже! Пък и приказката да е измислена, добре е намислена; с нея нощта се скъсява, умората отминава и грижата се забравя.

Та, казват-разказват, че един човек имал щерка, ама каква? Косите ѝ — златна свила – до петите се свличали и щом ги отреже, тутакси пак пораствали; от устата ѝ, като се засмее, зрели плодове падали и който вкуси от тях, животът му се продължавал, а болникът – оздравявал; от бузите ѝ – ален гюл-трендафил капел, та всичко край нея ухаело; водата да напие, на сладък шербет ставала; дива къпина да докосне, мигом се превръщала на лозова пръчка, отрупана от грозде-кехлибар. Пък била и толкоз хубава – слънцето спирало дъх, не му се щяло да залезе, като я гледало.

С това имане бащата станал богат-пребогат. В един тих залив на брега на Егейско море построил за щерка си сарай* от разноцветен мрамор и тъмен порфир*, па тръгнал по села и градове да кани:

– Елате на моята земя, млади и стари, учени и прости! Нека от косите на дъщеря ми тъкачите да тъкат атлаз и брокат, шарени черги, меки халища и тежки килими; нека овощарите събират в кошове плодовете, що падат от нейните устни; нека розоварите варят в казани благовония от гюловете, що капят от страните ѝ, а шербетчиите да наливат в гюмове шербета от водата, що тя е напила. Елате всички да добрувате!...

Стекъл се много народ. Скоро около сарая се издигнал хубав и подреден град, който всеки чужденец гледал с почуда: улиците гъмжели от весели люде, облечени в копринени дрехи; от всяка къща се чували песни и смях на здрави и охолни; сергиите на мегданите се огъвали от смокини, грозде, портокали и всякакви сладки овошки.

Прочул се вредом тоя град. В неговите кервансараи започнали да прииждат от близки и далечни земи уморени камили и мулета, накамарени с чуждоземни стоки за размяна, а в пристанището хвърляли котва тежки гемии и едва сварвали ред да товарят и разтоварват. В джобовете на гражданите златото весело напявало тирилин-тирилин и те вдигали ръце към небето и викали: „Слава на тоя, който е надарил нашата мома с такава хубост!“

Ала ето че един страшен главатар, който живеел на отсрещния морски бряг, чул за тия чудеса. Такава завист го замъчила, както дяволите в пъкала не мъчат. И решил той да завладее богатствата на тоя град, да отвлече чудната мома. Викнал:

– Нека се готвят моите войни безбройни! Нека наточат ятаганите си! Нека потопят стрелите си в смъртоносна отрова! Нека покрият щитовете си с още един слой желязо! Нека си сложат железните капи, нека си облекат ризниците и се строят на големия мегдан!

Скоро безчет войници се качили на бързокрили кораби и се стоварили на отвъдния бряг. С викове те нахълтали в щастливия град, като хвърляли облаци стрели на всички страни. Пламнали хубавите къщи, по улиците рукнали реки от кръв, охкания и стонове на умиращи заменили безгрижните песни и смехове. Още слънцето не залязло и всички оцелели от стрелите, маждраците* и ножовете люде били заробени и оковани във вериги.

Дорде войниците грабели и палели къщите и дюкянните, техният главатар се втурнал в сарая и се изправил пред момата с кървава сабя в ръка.

– Ти си моя! – извикал той гръмовито. – Сега аз ще разчесвам свилените ти коси; аз ще вдъхвам уханията на гюловете, които капят от страните ти; аз ще вкусвам плодовете от твоите уста; мои ще бъдат всички богатства, що ражда земята под благотворния ти взор!

Ала какво станало? От мъка и ужас хубавицата се смръзнала на мястото си. Косите ѝ загубили прежния си блясък и се втвърдили като клечки; страните ѝ пребледнели и вече не отронвали ален гюл-трендафил; устните ѝ пресъхнали и не падали вече от тях сладки плодове; очите ѝ се премрежили от сълзи... И щом погледнела надолу, плодородната земя се спичала, превръщала се в пустиня. Легнала момата болна и не се повдигала.

Объркал се главатарят – що да стори? Разпратил на четири страни бързоходци, като им заповядал да свикат всякакви мъдреци и звездобройци, чародеи и ясновидци, билкари и знахари, та да намерят лек за болестта на чудната девойка.

Събрали се всички ония многознайни люде край постелята на момата, огледали я с безкрайна жалост, зашушукали си, заклатили глави и рекли:

– О, победителю! За да върнеш животворната сила на девойката и да господаруваш над тая земя, която напои с людска кръв, трябва да извършиш един голям подвиг. Трудно е, ала не е неизпълнимо...

Викнал главатарят:

– Кажете какво да сторя! Кълна се в мечата си, че ще го направя. Цялата земя ще преобърна, всичко на прах и пепел ще превърна, камък на камък не ще оставя!

Тогава най-старият мъдрец се приповдигнал от мястото си, взел за ръка войводата и го отвел до прозореца. Навън царяла нощ, раздирана от пламъците на пожарищата. Старецът посочил сребърния сърп на месечината, който блестял в небето над билото на една далечна планина, и рекъл:

– Трябва да отидеш там горе и да плениш месечината. Тогава тая земя ще стане твоя, момата ще ти се усмихне и цялата ѝ чудодейна сила ще се възвърне. Там, където тя хвърля весел поглед, пустинната земя ще натези от пшеница, едра като бадеми, лозите и дърветата ще се чупят от плод. Ти не ще успяваш да събираш свилата от момините коси, не ще успяваш да изпиваш шербета от водата, що е напила...

На главатаря мечът му бил остър, ала умът му – тъп, ризницата – тежка, ала главата – лека. Погледнал той полумесеца и му се сторило, че да се пресегне, ще го хване. Изсмял се глумливо*:

– О, мъдрецо, кой ти е дал тоя плитък ум? И това ти наричаш трудно юначество? Детинска работа е туй! Ей сега ще ида на планината, ще докопам месечината, на коляното си ще я строша и парчетата в глупавата ти глава ще запратя.

– Не мисля, че това е толкова лесно – предупредил го старецът. – На тебе ти се чини, че месечината виси над главата ти, ала ще видиш, че тя е далече и високо. И колкото повече я приближаваш, толкова повече ще ти бяга. Сега тя ти се струва мъничка, а като дойдеш по-близко до нея, ще видиш колко е голяма. Мислиш, че е самичка, а тя има безчет пазачи – всички звезди на небето. Няма току-тъй да ти я отстъпят. Те стоят в непристъпна кула, подобна на градоносен облак, и тяхното оръжие е по-страшно от небесен гръм. Трудно ще се добереш дотам и още по-трудно ще надделееш звездите-пазачи.

Главатарят не искал повече да слуша. Махнал с ръка, затръбили бойните тръби, забили барабаните, задрънкало окървавеното оръжие. Събрали се всички войници и тръгнали към планината, над която висяла месечината.

Вървели, вървели през камънаци и пушинаци; пътя им преграждали дълбоки пропасти и високи планини. Денем пек ги изпичал, нощем мраз ги мразил, а те все вървели, препъвали се, падали; някои оставали да лежат без мощ на място, другите ги прескачали и продължавали. Понякога им се

струвало, че вече ще свършат мъките, събирали нови сили и се устремявали нагоре. Пък щом изкачели една планина, зад нея се показвала друга, а ето там на върха ѝ блестяла месечината.

Ала главатарят бил мъж непреклонен. Той виждал, че войската му се топи като пролетен сняг, ама не мислел завръщане; крачел напред и подканял войниците си. Те вярно го следвали – катерели се към непристъпни върхове, свличали се в бездънни долини, падали и пак ставали. Ноктите им се изпочупили, коленете им се разкървали; спирали само да си поемат дъх и отново тръгвали. А краят на пътя не се виждал.

Нека приказката съкратим, че на беда ще налетим!... Накрай – достигнали войниците най-високия връх на най-високата планина. И що да видят? Ами че в приказките и такива чудеса се случват! Пред тях се простирала безкрайна равнина, гладка като море. А далече сред нея месечината кротичко спяла. Всичко наоколо било тихо, пустинно – ни глас, ни звук.

Ала не току-тъй старите хора казват, че по високите места всякога вилнеят страшни бури. Изведнъж точно такава буря налетяла: завили неукротими вихрушки, облаците започнали да се тръшкат о земята, върховете се разлютели, долищата загърмели, светкавици запорили небето, гръмотевици замушкали равнината с мечовете си. Тъй отвърщали звездите на дързостта на главатаря да им открадне скъпото съкровище. Те прикрили със себе си месечината и размахали лъчи като нажежени копия. Връз неканените пришълци се посипала градушка от огнени стрели.

Изтръпнали безстрашните войници – срещу такъв враг досега не били излизали. Затеглили се назад, захвърлили маждраци и ятагани, хванали се за главите и хукнали безредно. По доскоро тихата равнина се разнесли вопли и виковете:

— Аман-заман! Аман-заман!

Малцина живи се събрали долу, там, откъдето били тръгнали да се изкачват, след като бяха изтърпели толкова мъки и тегла. Главатарят с ранена глава се облегнал о една канара и заридал безутешно:

– Не, не ми е по силите такова юначество! Не мога да надвия бурята, не мога да пребия звездите. Не мога да пленя месечината. Моята самонадеяност напразно пожертва храбрите ми войни. Горко ми...

И тръгнал той с шепата си люде по обратния път. Ала това не били ония безстрашни войници, а жалка паплач от безоръжни куци и сакати хора... Криво-ляво домъкнали се те до благодатния град. Ама гражданите наизлезли с остени и колове и ги прогонили. Поробителите едва сварили да се качат на корабите си и си отишли там, откъдето били дошли.

А в освобождения град людете пак си заживели в мир и доволство; отново от всяка къща се разнесли песни и смехове. И това траяло много векове и столетия.

Бележки:

Ходжа – *мн.* ходжи, *м.* Мюсюлмански свещеник.

Сарай – сараят, сарая, *мн.* сарай, (два) сарая, *м.*

Истор. У мюсюлманските народи – дворец на владетел или на висш служител.

Като сарай. Голяма и богата къща.

Порфир – тъмночервен камък, използван в строителството.

Маждрак – бойно копие.

Глумлив – глуповат.

Източник: <https://chitanka.info>

Изготвил: Андрияна Кръстева, студент-практикант по проект „Студентски практики”

Проверил: Диляна Гаджева (ментор по проекта)